

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiits-ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

Teie 27.03.2026 nr 8-1/2446-1

Meie 13.04.2026 nr 6.1-1/56-1

Arvamus määruse „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ja nendelt kogutava tasu määrad ning kultuuri- ja teadusprojektide finantseerimiseks toetuse taotlemise kord“ muutmise määruse eelnõu kohta

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) tänab Justiits- ja Digiministeeriumit kaasamise eest „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ja nendelt kogutava tasu määrad ning kultuuri- ja teadusprojektide finantseerimiseks toetuse taotlemise kord“ muutmise määruse eelnõu (edaspidi: eelnõu) menetlusesse.

ITL ei toeta kavandatavat erakopeerimise tasumäärade tõstmist ning peab eelnõu praegusel kujul põhjendamatuks, turgu moonutavaks ja ebaproportsionaalseks, eriti nutitelefonidele kehtivate tasumäärade muutmise osas.

1. Ebavõrdne ja turgu moonutav tasu kogumise süsteem

Kuigi kehtiva õiguse kohaselt peaks erakopeerimise tasu kehtima kõigile ettenähtud salvestusseadmete ja -kandjate tootjatele ning maaletoojatele, aga tegelikkuses kogutakse tasu turuosalisi ebavõrdselt koheldes. Puuduliku järelevalve tõttu langeb tasumiskohustus ebaproportsionaalselt kohalikele kaupmeestele, samal ajal kui rahvusvahelised veebimüüjad ja mitmed väiksemad e-poed tasu ei maksa.

Eesti E-kaubanduse Liidu andmetel on kõikidest tellitud pakkidest 65% pärit Eestist ja koguni 35% välismaalt. Seejuures on kaubagruppide lõikes laiatarbe elektroonika üks populaarsemaid kategooriaid, moodustades ligikaudu 30% e-ostudest.

Eeltoodut arvesse võttes on selge, et plaanitava diskrimineeriva süsteemiga jätkamisel suunab riik tarbijat veelgi rohkem eelistama seadmete soetamist veebipoodidest, kes tasu ei maksa ja suudavad seetõttu pakkuda paremat hinda.

Selle tulemusena on erakopeerimise tasust kujunenud konkurentsi moonutav kohustus, mis halvendab Eesti ettevõtjate positsiooni võrreldes nii EL-i siseste kui ka kolmandate riikide müüjatega. Eelnõu ei käsitle seda probleemi sisuliselt ega hinda, kas tasu rakendub turul võrdselt.

2. Põhjendamatu ja ebaproportsionaalne tasumäärade tõus

ITL ei ole nõus kavandatava tasude kasvuga, eriti nutitelefonide puhul. Nutitelefonide tasumäärade tõstmine 2,5 euro võrra (3,5 eurolt 6 euroni seadme kohta) ei ole meie hinnangul piisavalt põhjendatud ning jätab mulje, et tegu on subjektiivse otsusega, mis ei põhine turu ja tarbimiskäitumise tegelikul analüüsil.

Tarbijavaates tähendab see ligi 7,5-eurost hinnalisa koos käibemaksuga, mis on tarbeelektronika kaubanduses märkimisväärne. Tegemist on väga hinnatundliku turuga, kus ka väikesed hinnavahed mõjutavad ostuotsuseid ja suunavad tarbijaid järjest enam välismaiste veebipoodide poole, kus sama tasu ei rakendata.

3. Negatiivne mõju kohalikele kaupmeestele ja müügimahtudele ning tarbijatele

Nutitelefonide turg on viimastel aastatel müüdü ühikute arvestuses kahanenud ning seadmete keskmine kasutusaeg pikeneb, mida soodustab ka EL-i õigusest tulenev kohustus kaupu remontida. Kavandatav tasutõus on suunatud just sellele kaubagrupile, mis on juba tugeva surve all.

Olukorda süvendab üleilmne mäluikiipide puudus, mis on põhjustanud mobiiltelefonide hinnatõusu ning piiratud saadavuse. Prognooside kohaselt ületab sellest tulenev hinnatõus müüdü ühiku kohta 20%, kusjuures kõige suurema löögi saavad soodsamad hinnaklassid. Erakopeerimise tasu tõstmine lisab täiendava hinnasurve, mis võib vähendada müügimahtu ja seeläbi hoopis kahjustada eelnõu eesmärki suurendada õiguste omajatele kogutavat tasu.

Eelnõu võib kaudselt soodustada seadmete ostmist välismaistelt müüjatelt, millega kaasnevad riskid seadmete kvaliteedi, tootjapoolse toe ja küberturvalisuse osas. Kõik seadmed ei pruugi vastata kohalikele tehnilistele ja turvanõuetele ega toimida tõrgeteta Eesti sidevõrkudes. Erakopeerimise tasu süsteem ei tohiks suunata tarbijaid selliste ostuvalikute poole.

4. Ebapiisav mõjuanalüüs ja puudulik turuhinnang

ITL leiab, et enne eelnõuga edasi liikumist on hädavajalik täiendada seletuskirja põhjaliku mõjuanalüüsiga. Puudub hinnang sellele, millistest müügikanalitest soetatakse erakopeerimise tasu skoobis olevaid seadmeid – kui suur osa ostudest toimub Eestis või teistes EL-i riikides ning kui palju ostetakse tarbijate poolt otse kolmandatest riikidest. Eelnõu praeguses seletuskirjas on turumoonutus ning turule müüdü seadmetelt kogumata jäänud tasu suurus jäetud hindamata. Kuigi eelnõu seletuskiri ütleb, et on tahetud hoida järjepidevust algse (2017) ja viimase (2025) tarbijauuringu skoobi puhul – ei saanud algses uuringus seda küsimust olla, kuna tasukohustust rakendati esmakordselt.

Samuti ei ole hinnatud turule jõudnud seadmetelt kogumata jäänud tasu suurust ega tarbijakäitumise muutust seoses piiriülese e-kaubanduse kasvuga. Ilma nende andmeteta ei ole võimalik põhjendada tasumäärade tõstmist.

5. Erakopeerimise tegelik ulatus on oluliselt väiksem kui eeldatakse

Eelnõu aluseks olev 2025. aasta tarbijauuring näitab, et enamik Eesti tarbijatest ei kasuta erakopeerimise erandit praktikas. Valdav osa ei ole viimase aasta jooksul teinud koopiaid helisalvestistest ega audiovisuaalsest sisust või on teinud seda viisil, mis ei kuulu erakopeerimise tasu alla (nt tasulised voogedastusteenused).

Seetõttu tundub eelnõu seletuskirjas toodud arvutusvalem olemuslikult väär, kuna hindab 2017 vs 2025 muutust ja lisab THI, kuid ei hinda, kas vahepealse aja tehnoloogilist arengut ja voogedastusplatvormide kasutamise laialdast levikut arvestades kogu senise mudeli loogika on üldse enam kohane (tarbijauuringu punktid 4 ja 9). Läbiviidud uuringust selgus, et muusika/audio-video puhul pole 77% ja 84% tarbijatest üldse viimase aasta jooksul koopiaid teinud (nende pealt ei peaks maksma ka erakopeerimise eest) ning 6% ja 3% on teinud võrguteenuse kaudu tasulisi koopiaid (pole samuti erakopeerimise objektiks). Tasuta võrguteenuste koopiaid on teinud 16% ja 12%, aga ebaselgeks jääb, kui palju neist on online allalaadimisi (on erakopeerimise objektiks) ja palju offline allalaadimisi (ei ole erakopeerimise objektiks). See tähendab, et muusika osas $77+6=83$ % ja audio-video osas $84+3=87$ % küsitletutest pole üldse koopiaid teinud või siis on teinud selliseid, mis ei lähe erakopeerimise tasu alla. Need protsendid võivad olla veelgi suuremad sõltuvalt sellest, milline protsent tarbijatest on tasuta võrguteenuse kaudu alla laadinud offline režiimis.

Seega on määruse eelnõus toodud soov maksustada kehtiva ja kavandatava mudeliga sisuliselt kogu elanikkonda ligikaudu 15% tarbijate käitumise alusel. ITL leiab, et selline lähenemine on olemuslikult väär ning ei arvesta piisavalt tehnoloogilise arengu ja voogedastusplatvormide laialdase levikuga.

6. Professionaalse kasutuse mitte arvestamine

Täiendava murekohana toome välja professionaalse kasutuse erandi (AutÕS § 27 lg 5 p 3), mis võimaldab küsida makstud tasu tagasi, kui salvestusseadmeid ja -kandjaid kasutatakse ettevõtja põhikirjalise tegevuse raames. ITL on teinud korduvalt ettepaneku rakendada mitmetes teistes riikides kasutatavat oluliselt mõistlikumat *ex ante* mudelit, kus ärieesmärkidel seadmeid kasutavad isikud on vabastatud selle tasu maksmisest, mitte ei pea seda pärast tagasi küsima. Oleme küsinud Justiits- ja Digiministeeriumilt statistikat, kui palju küsivad Eesti ettevõtted professionaalse kasutuse erandi alusel makstud tasu tagasi, kuid ei ole seda seni saanud. Oleme ise uurinud ettevõtetelt ja saanud vastuse, et seda ei tehta – kas teadmatusest või pidades seda liigselt bürokraatialikuks tegevuseks. See aga viitab, et tasu makstakse rohkem kui seadus ette näeb ning see on vastuolus tasu eesmärgi ja Euroopa Kohtu otsustega.

Kokkuvõtteks leiame, et enne mistahes tasumäärade tõstmist tuleb tagada tasu õiglane ja võrdselt rakenduv kogumine kõigilt turuosalistelt ning viia läbi sisuline mõjuanalüüs. Alternatiiviks peab olema süsteemi parandamine ja turumoonutuste kõrvaldamine, mitte hinnasurve suurendamine juba keerulises konkurentsiolukorras.

Loodame, et leiate võimaluse ITL-i ettepanekuid arvestada. Oleme valmis neid ka täiendavalt selgitama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Pöld
Tegevjuht

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee